

Grundighed betaler sig...

James A. Secord: *Victorian Sensation – The Extraordinary Publication, Reception, and Secret Authorship of 'Vestiges of the Natural History of Creation'*. University of Chicago Press, 2000, 624 s.

Videnskabshistorikeren fra Cambridge, James A. Secord har med engelsk grundighed forsket 10 år i udgivelsen og modtagelsen af det anonyme værk *Vestiges of the Natural History of Creation* fra 1844. Denne bog, der vakte sensation i det victorianske England ved bl.a. at forbinde abe og menneske i en evolutionær kæde, bliver nu om stunder mest af alt opfattet som en forløber for Charles Darwins *On the Origin of Species* fra 1859. Secord gør i *Victorian Sensation* på overbevisende måde op med denne anakronistiske fejllæsning af historien ved at fortælle om, hvordan *Vestiges* faktisk blev solgt i flere kopier og skabte mere polemik end *Origin*. *Vestiges* var i højere grad end *Origin* en skandale, der blev diskuteret på gaden, til selskaber og i pressen.

Victorian Sensation er skrevet som en videnskabs- og kulturhistorie, der tager udgangspunkt i læserne. Den gør op med det traditionelle forfattercentrerede perspektiv ved at vise, at *Vestiges* blev opfattet, tolket og brugt på forskellige måder i forskellige lokale, sociale og religiøse kontekster. Hermed gør Secord det klart, at man ikke kan reducere en teksts mening til forfatterens intentioner. Nej, vi må snarere undersøge, hvil-

ken rolle værket spillede for læserne, der brugte den som et retorisk våben i både religiøse, politiske og kulturelle kampe. For at forstå hvordan ideer bliver brugt kan man ikke nøjes med at læse de store værker. Man må i stedet granske de lokale kontekster, hvori ideerne optræder. Secord tager os med til Londons High Society, hvor man ivrigt diskuterede hvem, der var forfatter til den skandaløse bog, og til 'den mest usunde by i verden', Liverpool, hvor *Vestiges* skabte polemik mellem radikale fritænkere og kirkelige kredse, der forbandede det evolutionære værk som hedenskab og materialisme. Vi besøger ligeledes universitetsbyerne Cambridge og Oxford, hvor de anglikanske videnskabsfolk, der alle havde en teologisk baggrund, afviste *Vestiges* som både ugudelig og uvidenskabelig. Slutteligt stifter vi bekendtskab med Edinburgh, hvor sensationens forfatter, Robert Chambers boede. Han var en succesrig forlægger og ville ikke risikere sin forretning ved at lægge navn til et værk, der hævdede at verden var styret af progressive naturlove, og at mennesket var en udviklet abe. Først i 12. udgaven af *Vestiges* i 1884 kom den da afdøde Chambers på titelbladet.

Alle disse små historier skaber en spændende kulturhistorie, der ikke alene fortæller om bogens skæbne, men også om den verden 1840'ernes victorianere levede i. Derudover leverer Secord også en læsnings- og kommunikationshistorie. Han beskriver,

hvordan *Vestiges* blev produceret og distribueret på litteraturmarkedet, der gennemgik store forandringer i 1840'erne, hvor damppressen vandt frem sammen med en horde af nye billige tidsskrifter, der udvidede Storbritanniens læserskare betragteligt. Secord understreger hermed, at bøger er mere end blot tekst. De er materielle produkter, der sælges på et marked, hvor opsætning, indbinding og pris er med til at afgøre, hvilken udbredelse, de opnår og hvilken mening, de tilskrives.

Hvorfor er Secords uhyre grundige forskningsarbejde i *Victorian Sensation* nu så vigtigt? Af to grunde: For det første viser det, at man ikke kan forstå et værk eller mere generelt ideer ved blot at sætte sig ind i teksten eller forfatterens intentioner. Som moderne videnskabshistorie er helt på det rene med, må man undersøge værker eller ideer i deres kulturelle, politiske og religiøse kontekster.

Secords force er imidlertid, at han går videre end det. Han understreger nødvendigheden af at inddrage de enkelte læses perspektiv og bogens materielle dimensioner for at opnå en grundigere og mere rigtig forståelse af, hvordan mening skabes. Secord supplerer hermed med stor succes kontekstuel videnskabshistorie med litteratur- og kommunikationshistorie og bekræfter samtidig Wittgensteins diktum, at meningen skal findes i brugen. For det andet bedriver Secord en nødvendig revisionistisk historieskrivning ved at slå fast, at

Vestiges ikke blot var en forløber for Darwin, men en sensation i sig selv, der skabte mere uro end *Origin* og rystede den victorianske verden. *Vestiges* skabte en krise, mens *Origin* snarere løste én ved at bringe videnskabsfolk og liberale sammen under darwinismens banner.

Med sine kun 4 år på bagen er *Victorian Sensation* allerede godt på vej til at blive en uomgængelig klassiker for folk, der interesserer sig for 1800-tallets kultur og naturvidenskab. Ligeledes anses den med god grund for at være én af de vigtigste videnskabshistoriske udgivelser i det nye årtusinde.

Hans Henrik Hjermitzlev

Nordmændene tør, hvor danskerne (næsten) tier

Sven Arntzen og Otto M. Christensen (red.): *Hvor kommer idéhistorien fra? Tematiske og teoretiske brytninger i idéhistoriefaget*. Høyskoleforlaget, 2003, 175 s.

Siden Johannes Sløk i 1968 udgav *Hvad er idéhistorie?* har meget få danske idéhistorikere vovet at komme med eksplicitte besvarelser af spørgsmål om idéhistorisk metode og faglig identitet. Man fristes næsten til at tale om sådanne besvarelsers fuldstændige fravær i en dansk sammenhæng (siden Sløk). Men det ville nok alligevel være en lidt for overmodig formulering. For selv om der ikke har været mange eksplicitte markeringer